

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ВАРІАТИВНІСТЬ КОНЦЕПТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Колективна монографія

За заг. ред. О. Г. Шостак

Київ
Талком
2020

УДК 821.09(100):159.923.2–027.542(082)
В18

Рекомендовано до друку
Вченою радою Національного авіаційного університету
(протокол № 1 від 26 лютого 2020 р.)

Рецензенти:

Шимчишин М.М. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри теорії та історії світової літератури ім. проф. В.І. Фесенко (Київський національний лінгвістичний університет);

Ніконова В.Г. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри англійської і німецької філології та перекладу ім. проф. І.В.Корунця (Київський національний лінгвістичний університет);

Яшенкова О.В. – канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Інституту філології (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Головний редактор:

О.Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

Варіативність концепту національної ідентичності у
В18 сучасному мультикультурному середовищі: кол. моногр. / за заг.
ред. О.Г. Шостак. — К.:Талком, 2020. — 247с.

ISBN 978-617-7832-26-2

Варіативність національної ідентичності – одна з найхарактерніших рис сучасного наукового дискурсу. Це поняття постає в центрі дискусійних розмірковувань авторів даної монографії. Плинність постмодерного інформаційного суспільства спонукає дослідників до осмислення національно-екзистенціальних констант сучасного суспільства.

Монографія містить наукові статті авторського колективу кафедри іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна), а також вчених із США, Франції та Турецької Республіки.

УДК 821.09(100):159.923.2–027.542(082)

ISBN 978-617-7832-26-2

© Національний авіаційний
університет, 2020

РОЗДІЛ І. НАЦІОНАЛЬНА І

**ДО ПРОБЛЕМИ
КОМУНІКАТИВНИ**

Проблема самоіден-
та активно обговорювал
традицією у суспільно
ідентичності є зверненн
людський засіб спіл
функціонуванням, розвит
Завдання кожної спільнот
передбачає, що кожний
соціально-комунікативну
перетинаючись із функці
коди і субкоди функцінал
систему, здатну обслуго
спільноти і всі сфери
найрізноманітніших галузе

Метою дослідженн
на когерентність і стійк
функціонального вибору м
Основні завдання,
– проаналізувати м
ідентичності;

– дослідити впли
національно-державного
прояв та фактори формува
поліетнічного європейсько

Методологія дослі
У XX столітті знач
мови і культури вне
Н. Хомський, Дж. Лакофф
суспільному рівнях було

під педагогічним впливом для її корекції та оптимізації, і це реалізується за певних умов. Якщо освітнє середовище буде спрямоване на послідовний вплив вчителя на емоційно-ціннісну сферу, то це забезпечить перетворення пізнавальних показників у афективні, що, у свою чергу, об'єднає обидві групи показників у поведінково-діяльнісну (конативну) стратегію особистості тобто, результатом стане позитивна національна ідентичність молоді людини.

Наталія Глушаниця

МОВА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

«...в мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ як національність» *Іван Огієнко*

Мова є потужним засобом соціалізації особистості, а відтак вона відіграє визначальну роль у формуванні національної ідентичності. Мовна система віддзеркалює те, що є найважливішим для будь-якої нації, її культури, історії, звичаїв та традицій. Мовна політика, у свою чергу, відображає соціальні чи політичні зміни в країні та світі. Тому, не варто недооцінювати значимість коректного вирішення гуманітарних питань (мови, культури, освіти, науки) оскільки це може спричинити ослаблення та руйнацію держави, переконливим доказом чого слугує історичний досвід багатьох країн світу. Мовна ідентичність є вагомим засобом самовизначення й самоідентифікації особистості. Саме цей аспект і визначає актуальність теми дослідження.

Питання взаємозв'язку мови та національної ідентичності стає предметом наукового пошуку вітчизняних та зарубіжних науковців [Джозеф, 2005, с. 11; Хобсбаум, 2005, с.10; Андерсон, 2001]. Вивчення ролі мови у формуванні національної культури є предметом дослідження низки науковців: Р. Вечірко, Д. Гринчишина, А. Капелюшного, О. Сербенської, З. Терлак, Н. Шип, Г. Кисіль; роль мови у формуванні особистості висвітлюють А. Бурячок, І. Ющук, В. Лизанчук, В. Радчук, М. Томенко та інші

науковці; проблему мовної політики в Україні досліджували: С. Здіорук, В. Нагорний, С. Гнатюк та ін.; проблему мовної політики з питань значення культурних і мовних чинників для збереження національної ідентифікації вивчали О. Ткаченко, Л. Ковач, В. Отрешко, І. Ісаченко.

Дж. Джозеф вважає мову домінуючою складовою національної ідентичності, обґрунтовуючи своє твердження тим, що 1) мова визначає соціальні риси, які формують основу національної приналежності; 2) мова слугує засобом передачі культури та ідентичності від старшого до молодшого покоління; 3) концепти національної ідентичності відображені в сакральних текстах нації (конституція, національний гімн, визначні літературні твори нації); 4) розробка та запровадження системою освіти стандартів правильного мовлення здійснюється з метою збереження та відтворення національної культури; 5) коли нація прагне контролювати тих, хто може перебувати в її складі, вона може використовувати мову як найбільш очевидний критерій для вирішення питання, чи належить конкретна особа до неї. Чимало сучасних націй вимагає від своїх членів наявності певної культурної кваліфікації, яка найчастіше прямо чи опосередковано включає мову [Joseph, 2006, p. 490–491].

Гриценко П. досліджує роль української мови в націєтворенні, особливості сучасної мовної ситуації в Україні з увагою до наявності іншоетнічних анклавів у структурі макросоціуму. Дослідник аргументує необхідність утвердження позиції Української держави щодо обов'язкового володіння всіма її громадянами українською (державною) мовою та недопущення сегрегації суспільства за мовною чи етнічною ознакою, що є важливою передумовою збереження цілості України, зміцнення її суб'єктності в міжнародних відносинах [Гриценко, 2018].

О. Шостак, аналізуючи роль мови у формуванні національної ідентичності, наголошує на тому, що національні інтереси та духовне здоров'я нації виражаються за допомогою мови, яка володіє здатністю зберігати й передавати історію свого народу. Розвиненість національної мови та володіння рідною мовою дослідниця визначає головними критеріями соціальної ідентичності й самодостатності людини та нації, а мову головним чинником консолідації нації. Ми погоджуємося з твердженням дослідниці, що ступінь розвитку рідної

мови залежить від ступеня зрілості народу та глибини його духовної культури [Шостак 2015].

Найбільш ефективною моделлю мовного спілкування О. Куць визначає мову нації, відповідно до національності якої названа держава. Дослідник доводить, що використання моделі мовного спілкування сприяє забезпеченню загальнодержавного спілкування та взаємодії різних частин одного етносу в моноетнічній державі або різних етностільнот у поліетнічній державі. Спільна мова для всіх громадян обумовлює формування в суспільстві базових цінностей його існування [Куць 2004].

О. Казакевич досліджує роль мовного фактору у формуванні етнічної та національної ідентичностей, розкриваючи взаємозв'язок між мовою та національною ідентичністю. Дослідниця визначає мову вагомим чинником для ідентифікації особи з конкретною етнічною спільнотою, яка об'єднана уявленням про спільне походження, наголошуючи, що меншою мірою мовна свідомість впливає на становлення національної ідентичності як уявлення про приналежність до політичної спільноти [Казакевич 2017].

Л. Азарова вивчає роль мови як джерела духовного життя народу, визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації. Проаналізувавши причини й наслідки двомовності в Україні, дослідниця доводить, що двомовність на державному рівні є руйнівним процесом для країни. Єдине консолідоване суспільство може витворюватися лише на ґрунті спільної духовності й мови. Дослідниця наголошує на необхідності цілеспрямованого й послідовного дотримання Україною обраної нею мовної політики – виконанням 10-ї статті Конституції, адже нація тільки тоді може бути повністю функціональною, якщо мова виконує всі належні їй функції. Л. Азарова доводить, що мовна політика визначає курс держави на зовнішньополітичній арені, формує концепт самоусвідомлення народу себе як нації [Азарова 2018].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив зробити висновок, що зміцнення авторитету державної мови (збереження колоритних національних традицій, їх відтворення рідною мовою) сприяє консолідації нації, формуванню національної культури [Олексенко, Ситник, 2017; Vakmand, 2000]. Отже, ми визначаємо мовний фактор ключовим консолідуєчим чинником нації. На нашу думку, в цьому і полягає основна функція мови. Існування потужної

української культурної еліти, яка володіє національною мовою, сприяє трансформації етнічної ідентичності в національну.

Метою нашого дослідження є показати мову як визначальний чинник формування національної ідентичності розкривши взаємозв'язок та взаємозалежність двох чинники, які формують розвиток мови сьогодні: мовної політики та національної ідентичності. Для досягнення цієї мети розв'язано такі завдання:

- визначено роль мовного фактору у формуванні національної ідентичності;
- розкрито взаємозв'язок між мовою та національною ідентичністю;
- розкрито взаємозв'язок та взаємозалежність мовної політики та національної ідентичності;
- визначено сутність терміносполук «державна мова» та «офіційна мова».

Основними методами дослідження є метод лінгвістичного опису, систематизації мовних фактів та метод комплексного аналізу.

Людина послуговується двома кодами вербального спілкування: розмовним (материнським), який формується в родині та державним, прийнятим в державі (макросоціумі) як засіб офіційного спілкування. Означені коди можуть належати до однієї національної мови, як, наприклад, в Україні: українська літературна мова, українське розмовне та діалектне мовлення або до різних систем мов, наприклад, гагаузька мова меншинств в переважно україномовному соціумі. Отже, державна мова та рідномовний код можуть мати спільну та різну генезу. Однак, добре оволодіння та послуговування державною мовою представниками будь-якого етносу не сприяє зникненню їхнього рідномовного коду, наприклад, після отримання незалежності Ірландії багато ірландців говорять тільки англійською, при цьому, вважаючи себе ірландцями [Фишман, 2005, с. 133–134].

Відповідно до результатів опитування дослідницького центру Rew (2017 року), більшість людей вважають що необхідно говорити рідною мовою щоб бути справжнім членом нації. Приблизно вісім з десяти і більше голландців, британців, угорців та німців вважають, що вміння здійснювати спілкування державною мовою є важливим

для збереження національної ідентичності. Канадці та італійці менше пов'язують мовний фактор та національну ідентичність.

Питання мовного устрою держави будь якого типу визначаються положеннями базового правового документа – конституції, яка окреслює права та обов'язки громадян щодо використання мови чи декількох мов та функції держави щодо їх забезпечення. Однак, в реальному житті мововибір людини залежить від стратегії мовленнєвої поведінки, комунікативної ситуації. Використання державної мови сприяє забезпеченню ефективної комунікації у процесі здійснення професійної діяльності, у повсякденному житті, у сфері освіти та культури. Безсумнівно, обмін інформацією між комунікантами є успішним якщо вони послуговуються однією мовою.

Створення та упровадження системи безперервної мовної освіти в Україні підкріплюється законодавством та урядовою політикою держави. Проблемою формування мовної політики займається Міністерство культури. Громадяни України мають обов'язково оволодіти державною мовою, можливість опанувати рідну (національну) та хоча б одну іноземну мову. Освіта слугує підґрунтям для розвитку високої мовної культури громадян, виховання поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур. У ст. 10 Конституції України записано: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом». Тому, українську мову слід розглядати як:

- фактор збереження цілісності Української держави;
- засіб для вираження волі народу і кожного громадянина країни;
- інструмент для здійснення державного управління;
- механізм реалізації прав і обов'язків населення України;

- національну ознаку державності в міжнародних правовідносинах.

Процес функціонування мови в соціумі потребує контролю та регулювання, оскільки будь-які зміни в системі мови можуть спричинити серйозні порушення в культурній, освітній, інформаційній та сфері державного управління. Тому мовна стратегія реалізується шляхом комплексного і послідовного впровадження нормативно-правових, науково-методичних документів, роз'яснювальних заходів: Закон «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин» від 09.12.1997 № 703/97-ВР, ст. 10 визнає «за кожною особою, яка належить до національної меншини, право на вільне і безперешкодне використання мови своєї меншини, приватно та публічно, в усній і письмовій формі»; Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року № 21, ст.81, який визначає статус української мови як єдиної державної мови в Україні; Закон «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15.05.2003 № 802-IV гарантує право людини на використання регіональної мови або мови меншини у приватному та суспільному житті; Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145 – VIII визначає державну мову як мову освітнього процесу в закладах освіти; Указ Президента №534/2016 «Про пріоритетні заходи щодо сприяння зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадськості у цій сфері» сприяє зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, визначає пріоритетні заходи з вирішення цих питань, а також забезпечення взаємодії державних органів з організаціями громадянського суспільства з реалізації таких заходів. Отже, можна стверджувати, що в Україні створена належна законодавча база для здійснення мовної політики. Однак, існує нагальна необхідність розробки механізмів реалізації означених правових документів.

9 листопада в Україні відзначали День української писемності та мови. Сьогодні це свято набуває нового змісту, оскільки український народ визначає мову як сутність української національної ідентичності, ототожнюючи поняття української мови та національної безпеки держави. Приємно що, за роки незалежності відбулися очевидні позитивні зрушення в мовній ситуації в Україні.

Незважаючи на надмірну політизацію мовного питання, престиж державної мови зростає. Українська мова почала домінувати у телебаченні, на радіо, у сфері освіти, у діловодстві, у мові публічних заходів. У повсякденному житті люди спілкуються переважно національною мовою. Дані опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) засвідчують, що 46% українців здійснюють спілкування переважно або тільки українською мовою, 28,1% українців – переважно або тільки російською мовою. Однак, варто зауважити, що для справжнього утвердження мови в державі, українці повинні ґрунтовно, досконало володіти рідною мовою, не послуговуватися «суржиком». Слушними є слова О. Гончара: «Усунути деформацію мови, очистити її від спотворень, повернути нашій мові справжню народну красу – це справа честі всіх нас, і старших, і молодших, це природний обов'язок кожного перед незалежною, вільною Україною. Адже і мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність. Все це також визначатиме образ і творчу спроможність України в сім'ї цивілізованих демократичних держав». Таким чином, державна мовна політика спрямована на побудову української нації та міцної держави.

Розкриваючи взаємозв'язок та взаємозалежність мовної політики та національної ідентичності, вважаємо доцільним розглянути сутність терміносполук «державна мова» і «офіційна мова». Науковці по-різному трактують ці поняття. Деякі вчені вважають їх тотожними, синонімічними, інші розмежовують. Здійснивши детальний аналіз конституційних актів країн світу та поняттєво-термінологічного апарату юридичної термінології, В. Заблоцький доходить висновку про тотожність понять «державна мова» і «офіційна мова». «У 201 країні проголошено мов як державних 230, офіційних – 97 (66 держав закріпили дві та більше державні або офіційні мови, переважно народівавтохтонів). Офіційна мова виступає принаймні в двох значеннях: як державна або в спілкуванні різномовних суб'єктів на внутрішньодержавному чи міжнародному рівнях за згодою сторін. При певних обставинах набуває унормований статус (ООН, ЄС та ін.)» [Заблоцький, 2007, с. 7-8].

Є. Ткаченко пропонує розмежовувати поняття «державна мова» та «офіційна мова» за такими критеріями: роль мови в

суспільстві та державі, територія вживання, сфери використання [Ткаченко, 2009, с. 5].

Існують обов'язкові критерії, що слугують для відбору мов, які можуть набути правового режиму державної:

- природна мова (мова, яка зародилася, розвивається і функціонує разом із народом, якому вона належить. Існують також штучні мови, наприклад, мова програмування, які створюються людьми не обов'язково для здійснення спілкування);

- розвинена мова (літературна мова, унормована форма загальнонародної мови);

- поширена мова (мова, поширена на значній території держави та функціонує у всіх сферах суспільства);

Окрім обов'язкових критеріїв для відбору мов існують також і додаткові. Однак, вони є істотними не у всіх країнах:

- мова титульної нації (мова населення країни відповідно до національності якої названа ця країна: Україна – українська мова);

- мова корінного народу (мова народу, який проживає на території країни споконвіку);

Щодо вибору державної мови науковці виокремлюють два підходи: інструментальний та соціолінгвістичний. «Інструментальний підхід визначає мову як інструмент і прагне довести превалювання однієї мови над іншою. Соціолінгвістичний підхід ґрунтується на двох принципах: 1) усі відомі мови є знаковими системами і є рівними у використанні; 2) під час мовного планування більше уваги слід приділяти соціальній складовій, а не структурній [Чередник, 2010, с. 16].

Сутність поняття «державна мова» розкривається через особливості правового режиму:

- законодавче закріплення правового режиму (офіційне закріплення правового режиму державної мови здійснюється основним законом держави – конституцією, іноді на рівні основного закону про мови);

- сфера обов'язкового використання (визначення законом про мови певної держави сфер суспільного життя, в яких необхідно використовувати державну мову);

- права та обов'язки (громадяни зобов'язані володіти та послуговуватися державною мовою, а держава зобов'язана забезпечити можливість громадянами опанувати державну мову. Особливим обов'язком держави є захист державної мови.

Отже, термін «офіційна мова» більшість науковці ототожнюють з терміном «державна мова» і визначають його як основна мова країни. У багатьох зарубіжних країнах основною мовою є «офіційна мова», однак на території колишніх пострадянських країн використовується термін «державна мова». На нашу думку це пов'язано з процесом державотворення. Інші науковці розрізняють означені терміни та визначають офіційну мову як таку, яку використовують нарівні з державною мовою. Тобто де-факто вона є другою державною мовою. Разом з тим термін «офіційна мова» може вживатися у значенні «регіональна мова», «мова міжнаціонального спілкування в державі», «мова міжнародної організації», «мова міжнародного спілкування».

Ми вважаємо, що в українському законодавстві слід розмежовувати термінотворення «офіційна мова» та «державна мова» відповідно до принципу єдності законодавчої термінології.

У світі не існує країни де б користувалися тільки однією мовою. У Швейцарії використовують чотири офіційні державні мови (німецька, французька, італійська, ретороманська (романш)). В Ірландії офіційними мовами є англійська та ірландська. У Фінляндії державними мовами є фінська та шведська. В Австрії послуговуються німецькою та словенською мовами. У Бельгії – французькою та фламандською мовами. Національні меншини держав-членів ЄС мають можливість вивчати свої національні мови (німецької в Данії, італійської та угорської в Словенії, угорської в Словаччині). У Чорногорії державними мовами є чорногорська мова, використовують також кирилицю та латиницю. В офіційному діловодстві послуговуються сербською, боснійською, албанською і хорватською мовами. Офіційними мовами в Канаді визнані англійська та французька. Державною мовою Ємену, Тунісу, Алжиру, Сирії, Лівану, Лівії, Іраку визнано арабську мову. В Іраці користуються також курдською, туркоманською, асірійською, вірменською мовами. Державними мовами ПАР є сепеді, сесото, сетсвана, сісісваті, цхівенда, ксісонга, африкаанс, англійська, ісіндебеле, ісіксгоса та ісізулу.

Україна є мононаціональною державою, де українці складають майже три чверті всього населення. На території України проживають представники багатьох національностей. Етнічна структура населення визначає Україну як поліетнічну або багатонаціональну державу. Хоча законодавче закріплення правового режиму державної мови у світі не є обов'язковим, однак для українського законодавства визначення статусу різних мов є суттєвим. Документ, що визначає статус мови в Україні є Конституція.

Підґрунтям формування національної української ідентичності є мова, українська національна культура, національний світогляд, національна ідея.

Українська мова є неоціненним духовним багатством української національної спільноти та основою національної ідентичності особистості. Нація, народ, держава, національна свідомість, національна культура не можуть існувати без мови. Чим сильніша мова, тим могутніша нація. У контексті нашого дослідження доречними є слова Л. Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову» та відомий вислів «чия мова – того й держава». І. Огієнко визначав українську мову як вагомий чинник формування національної ідентичності особистості. «Пильнуйте ж виховувати такі потрібні для нації сильні характери, виховуючи дітей тільки рідною мовою. Особа, що не зросла на рідній мові, загублена для нації, бо ціле життя буде безбатченком, і справи рідної нації їй будуть чужі» [Огієнко, 1995, с. 26].

Олесь Гончар називав мову генофондом культури. Він стверджував, що «мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна художня, інтелектуальна і мисленнева діяльність народу». В.О. Сухомлинський відзначав велич української мови: «Мова – то неоціненне духовне багатство, у якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Бо в рідному слові народ усвідомлює себе як творчу силу. Рідне слово – то невичерпне, животворне і невмируще джерело, з якого дитина черпає уявлення про навколишній світ, про свою родину, про своє

село чи місто, про весь свій край. Саме в рідному слові народ усвідомлює себе як творчу силу».

Українська мова вважається однією з найрозвиненіших мов. Переконаливим доказом слугує досконала фонетична та граматична система, багатий словниковий запас. Відомий турецький мандрівник XVII століття Евлія Челебі вважав українську мову «більш всеосяжною і багатшою, ніж перська, китайська, монгольська і всілякі інші». Російський академік І. Срезневський (ще в 1834 році) стверджував, що українська мова є «однією з найбагатших слов'янських мов, що вона навряд чи поступиться, наприклад, перед богемською щодо багатства слів і виразів, перед польською щодо мальовничості, перед сербською щодо приємності»; він називав її «поетичною, мелодійною, мальовничою». Щодо милозвучності, українська мова посідає друге місце після італійської. Німецький поет XIX століття Ф. Боденштедт, який подорожував Україною, писав про те, що «українська мова – наймелодійніша й найголосніша поміж усіма слов'янськими мовами, з великими музичними можливостями. Ніде дух народної поезії не відбивався настільки виразно й сонячно, як він відбився в піснях українських»

У результаті суспільно-економічної та політичної взаємодії України з іншими державами українська мова збагачується новими лексемами. Ми розглядаємо запозичені одиниці як органічну складову мовної системи, а не як ізольоване явище. У контексті нашого дослідження варто розглянути соціолінгвістичний аспект дослідження запозиченої лексики в українській мові. До української мови ввійшла значна кількість військових термінів німецького походження та інших германізмів, які передають назви господарських будівель, будівельних матеріалів та інших предметів і понять (капрал, картеч, лазарет, патронташ, кітель, ордер, борг, гатунок, гендель, тюрма, брама, обійстя, паркан, комин, ганок, дах, крейда, цегла, стодола, хлів, сталь, цинк, слюсар). З французької мови запозичилася лексика яка позначала назви військових з'єднань, споруд, видів зброї, дислокації військ, військових операцій (ескадрон, армія, гвардія, бастіон, банкет, редут, арбалет, мушкет, пістоль, шеврон, авангард, атака, баталія, ратифікація, аудієнція, резидент). Запозичення англійського походження належали до торговельної лексики та одиниць виміру (експорт, імпорт, пенс, фунт, фут, пінта, миля, чек, ярд). Починаючи з XVIII століття,

українська мовна система збагатилася науковими термінами запозиченими з латинської мови (ангіна, туберкульоз, фурункул, арматура, контакт, аргумент, аудиторія, консультація, формула, адвокат, апеляція, атестація, нота, пропозиція, резолюція, цивільний, юрист, юстиція, агітація, диктатура, конституція, парламент, республіка, революція, гумор, цирк, декан, дисципліна, інститут, лектор, ректор, студент); французькими лексемами які позначають елементи одягу, туалету, побуту, меблів, національні назви страв, назви французьких літаків (блузон, дефіле, декольте, візажист, кардиган, кутюр'є, модель, модельєр, от кутюр, стиліст, топ-модель, камзол, капот, корсет, пальто, панталони, сюртук, фрак, бульйон, суп, десерт, фрикасе, шоколад, канапа, комод, конкорд, міраж), запозиченнями з італійської мови у сфері мистецтва (арія, варіація, сопрано, форте). У ХХІ столітті домінуючим напрямом запозичень стали англіцизми з галузі ринкової економіки, спорту (диверсифікація інвестицій, експорт капіталу, інфляційний хедж, консалтинг, офшорна зона, транш, тренд, армрестлінг, картинг, пушбол, ралі, скайбайкеринг, скайсерфінг, сноубординг, фанбординг, брейн-ринг, бренд, веб-дизайн, кастинг, кілер, піар, скінхед, ток-шоу, хіт, хот-дог).

Отже, українська мовна система збагачувалася шляхом запозичення слів із східних, європейських, американських, африканських мов у процесі розвитку міжетнічних, економічних та політичних зв'язків України з різними країнами світу. Ми розглядаємо запозичення нових мовних одиниць як спосіб освоєння досвіду народів, з якими ми взаємодіємо та як засіб збагачення, розвитку та збереження української національної самобутності – української мови, традицій, звичаїв [Сімонок, 2016]. Однак, в сучасних умовах процес мовних запозичень невпинно зростає, хоча в українській мові існують аналогічні слова, якими ми донедавна послуговувалися у щоденному спілкуванні. Наприклад: шопінг (закупки), стартап (почин), лайки (вподобайки), контент (вміст). На нашу думку, це негативний процес, який може спричинити занепад та руйнацію української мови.

Нині інтенсивно мусується тема виникнення так званої «глобальної» мови, роль якої відіграє англійська. Неминучість появи глобальної мови спричинена незворотністю глобалізаційного процесу та орієнтована на підвищення ефективності обміну

інформацією. Створення глобальної мови є одним із факторів становлення глобального суспільства. Глобальне поширення «глобальної» мови призводить до засмічення відповідних національних мов. В українській мові процес запозичення глобального сленгу, глобальних мовних калюк невинно зростає, хоча в нашій мові існують аналогічні слова, якими ми донедавна послуговувалися у щоденному спілкуванні. Наприклад: шопінг (закупки), стартап (почин), лайки (вподобайки), контент (вміст). На нашу думку, це негативний процес, який може спричинити занепад та руїнацію української мови.

Українська національна культура розвивалася у контексті світового культурологічного процесу, успадковуючи культурні надбання своїх предків, переймаючи та українізуючи культурні цінності інших народів. Незважаючи на відсутність власної державності, єдиної культурної національної політики, еміграційних процесів впродовж тривалого періоду часу аж до здобуття Україною незалежності українська культура змогла зберегти духовний генофонд нації. Оскільки українська національна культура характеризується відкритістю, традиції та свята інших культур органічно переходять в українську національну культуру: французька традиція прикрашати ялинку, свято Хелловіну, День всіх закоханих (14 лютого), католицьке Різдво (25 грудня).

Концепції розвитку української національної культури ґрунтовно досліджувалися відомими українськими науковцями І. Бехом, І. Дзюбою, М. Гончаренко та ін. [Бех, Журба, 2017]. Дослідники визначають національну культуру найціннішим здобутком нації, оскільки саме культура утверджує національне існування та є важливим засобом формування особистості. Українська національна культура являє собою впорядковану матеріальну та духовну цілісність, складовими якої є традиції, звичаї, обряди, фольклор, побут. «Культура стає способом вираження національної ідентичності та виявлення сенсу буття народу; цілісна національна культура формує конкретну людину; суспільство формується в лоні національної культури» [Дзюба, 2002, с. 41-42]. Культура розвиватиметься за умови якщо громадяни України відчуватимуть гостру потребу у засвоєнні українських культурно-історичних надбань. Домінуючим компонентом національної культури є фольклор. Народна музика, пісні, танці

передають національний характер, історичне минуле українського народу. Фольклор має національну знакову систему, символіку (орнамент, кольорова гама, історичні символи). Таким чином, фольклор несе в собі потужний етнокультурний потенціал. Фольклор, як форма національної культури, продовжує життя навіть після зникнення свого народу. Інші народи починають користуватися фольклорними надбаннями зниклого народу, але будуть пояснювати їх по-своєму. У контексті нашого дослідження ми розглядаємо фольклор як явище культури, яке існує на всіх етапах розвитку людського суспільства. Саме етнонаціональна самобутність сприяла збереженню української національної ідентичності. Отже, формування національної ідентичності особистості має здійснюватися у контексті національної унікальної, неповторної культури, яка ґрунтується на моральних цінностях, вироблених українським народом упродовж століть.

Здійснивши детальний наліз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо взаємозв'язку мови та національної ідентичності, ролі мови у формуванні національної культури, проблеми мовної політики з питань значення культурних і мовних чинників для збереження національної ідентифікації ми дійшли висновку, що зміцнення авторитету державної мови (збереження колоритних національних традицій, їх відтворення рідною мовою) сприяє консолідації нації, формуванню національної культури. Отже, ми визначаємо мовний фактор ключовим консолідуючим чинником нації. Розвиненість національної мови та володіння рідною мовою ми вважаємо головними критеріями соціальної ідентичності й самодостатності людини та нації. На нашу думку, в цьому і полягає основна функція мови. Існування потужної української культурної еліти, яка володіє національною мовою, сприяє трансформації етнічної ідентичності в національну.

Використання державної мови сприяє забезпеченню ефективної комунікації у процесі здійснення професійної діяльності, у повсякденному житті, у сфері освіти та культури. Аналіз нормативно-правових, науково-методичних документів дозволив зробити висновок, що в Україні створена належна законодавча база для здійснення мовної політики. Однак, існує нагальна необхідність розробки механізмів реалізації означених правових документів.

Ми вважаємо, що в українському законодавстві слід розмежовувати термінотворення «офіційна мова» та «державна мова» відповідно до принципу єдності законодавчої термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі // Сучасність. – 1999. – № 3. – С. 128-140 .
2. Азарова Л. Є. (2018). Мова як визначальний чинник ідентичності української нації. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вип. 292: 24-32.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. – К. «Критика», 2001. – 271 с.
4. Андрійчук О. Україна – Європа: тести на сумісність. – К.: Смолоскип, 2007.
5. Апенко Е.М. Литературная критика /Е.М.Апенко // История литературы США. Т.III. Литература середины XIX в. (поздний романтизм). – М.: Наследие, 2000. – С. 557-577.
6. Апресян Ю. Д. Английские синонимы и синонимический словарь / Ю. Д. Апресян // Англо-русский синонимический словарь. – М. : Наука, 1979. – С. 500–543.
7. Апресян Ю. Д. Интегральное описание языка и системная лексикография / Юрий Дереникович Апресян // Избранные труды. – М. : 1995. – Т. 2. – С. 47–52.
8. Апресян Ю. Д. Лексикографическая концепция НБАРСа / Ю. Д. Апресян // Новый большой англо-русский словарь. – М. : Русский язык. – 1993. – Т. 1. – С. 6–17.
9. Апресян Ю. Д. Толковый словарь нового типа как основа серии словарей / Ю. Д. Апресян // Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии. – М. : Русский язык, 1988. – С. 14–16.
10. Архипенко Л. М. Національна ідентичність як чинник духовного захисту особистості / Л. М. Архипенко // Психологічна безпека та адаптація особистості : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 7–8.11.2007 р. м.Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 133–144.
11. Базова В. «Міфема лосося як носій індіанської сингулярності в контексті оповідання Шермана Алексіє «Найкрутіший індіанець у світі» / В.Базова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.35. – К.: 2017. – С.49-54.

12. Бакіров В. С. Вища школа України : на шляху до європейських стандартів / В. С. Бакіров // Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Х. : НУА, 2010. – С. 37-47.
13. Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры / Р. Барт. – М., 2003. – С. 270.
14. Березнікова Н.І. Відображення національної ідентичності американських індіанців в сучасних резерваціях індіанським письменником Шерманом Алексієм / Н.І.Березнікова // Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / ред. А.Г.Гудманян, О.Г.Шостак. – К.: Талком, 2017. – С.117-120.
15. Берков В. П. Вопросы двуязычной лексикографии : автореф. дисс. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / В. П. Берков. – Л., 1971. – 30 с.
16. Берков В. П. Двуязычная лексикография / Валерий Павлович Берков. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1996. – 248 с.
17. Берков В. П. Слово в двуязычном словаре / Валерий Павлович Берков. – Таллинн : Валгус, 1977. – 276 с.
18. Бех, І. Д., Журба, К. О. (2017). Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. Гірська школа українських Карпат, 16, 24-33.
19. Бобилевич Гражина. Китч как конфликт ценностей (на примере портретов дочери кисти Александра Максовича Шилова) / Гражина Бобилевич // Revitalizace Hodnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Brno, 2015 – С.115-120.
20. Бойніцька О.С. Англійський історіографічний роман кінця ХХ – початку ХХІ ст.: філософія жанру. Монографія / О.С.Бойніцька. – К.: Видавець Карпенко В. М., 2016. – 324 с.
21. Бронуэн М., Рингхэм Ф. Словарь семиотики / М. Бронуэн, Ф. Рингхэм. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 256 с.
22. Брэнд М. Наемник /Макс Брэнд [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1998. - Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php.book=8742>
23. Бурстин Д. Американцы: Национальный опыт: Пер. с англ. Авт. послеслов. Шестаков В.П.; Коммент. Балдицина П.В. – М.: Изд. группа «Прогресс» - «Литера», 1993. – 624с.

24. Ващенко А.В. Фронтір / А.В. Ващенко // История литературы США / [Ред. кол. Я.Н. Засурский, М.М. Коренева, Е.А. Стеценко]. – М. : «Наследие», 1999. – Том II : Литература эпохи романтизма / [Ред. кол. 2-го тома :А.М. Зверев, М.В. Тлостанова]. – С. 349–375.
25. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Наука, 1977 – С. 118–161.
26. Висоцька Н.О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму / Н.О.Висоцька. – К.: КНЛУ, 2010. – 456 с.
27. Висоцька Н.О. Конституювання ідентичності в полікультурному просторі як об'єкт теоретичної рефлексії / Н.О.Висоцька // Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. – К.: Стилос, 2003. – С.21-31.
28. Гак В. Г. Проблема создания универсального словаря / В. Г. Гак // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. – М. : Русский язык, 1986. – С. 119–125.
29. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : Методологічні аспекти / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2006. – С. 240–267.
30. Герд А. С. Основы научно-технической лексикографии / Александр Сергеевич Герд. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. – 69 с.
31. Головащук С. І. Перекладні словники і принципи їх укладання : на лексичному матеріалі російської та української мов / Сергій Іванович Головащук. – К. : Наукова думка, 1976. – 247 с.
32. Гомілко О. Феномен тілесності: дис. ... докт. філософ. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури»/ О.Гомілко. – К., 2007. – 438с.
33. Гора О. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів / О.Гора // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 8(1). – С. 97–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2011_8%281%29_21.
34. Городный Л. И. Становление английской синонимической лексикографии (словари синонимов в XVIII–XIX вв.) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Л. И. Городный. – Л., 1981. – С. 17–20.

35. Греймас А., Фонтаний Ж. Семиотика страстей: От состояния вещей к состоянию души / А.Греймас, Ж.Фонтаний. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 336 с.
36. Грох М. Консенсусное объяснение формирования наций // Вопросы философии, Москва, 2011, № 01, стр. 27-36.
37. Гудзенко О.З. Міжпоколінські відмінності уявлень про фактори досягнення життєвого успіху / О.З. Гудзенко // Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства. – 2010. – № 1. – С. 106–113.
38. Гудков Л. Абортивная модернизация / Л. Гудков. – М. : Рос. полит. энциклопедия, 2011. – С. 13–14. 5 Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя Е. Гіденс. – К. : АЛЬТЕРПРЕС, 2004. – С. 15–16.
39. Гундорова Т. Кітч і Література. Травестії. /Т.Гундорова.– Факт, 2008. –284 с.
40. Денисов П. Н. Лексика русского языка и принципы ее описания / Петр Никитич Денисов. – М.: Русский язык, 1993. – 245 с.
41. Денисов П. Н. Основные проблемы теории лексикографии / Петр Никитич Денисов. – М. : Русский язык, 1976. – 207 с.
42. Денисов П. Н. Практика, история и теория лексикографии в их единстве и взаимообусловленности / П. Н. Денисов // Проблемы учебной лексикографии и обучение лексике. – М. : Русский язык, 1978. – С. 25–33.
43. Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ / Леонідас Донскіс: (пер. З англ. О.Буценко). – К.:Факт, 2010. – 311 с.
44. Дубичинский В.В. Искусство создания словарей. Конспекты по лексикографии / Владимир Владимирович Дубичинский. – Харьков : ХГПУ, 1994. – С. 18–23.
45. Жлуктенко Ю. Українська мова на лінгвістичній карті Канади // Київ : Наук. думка, 1990. – 176 с.
46. Заблоцький В.В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси (політичні науки)» / В.В. Заблоцький. – Х., 2007. – 16 с.
47. Казакевич, О. (2017). Роль мови у формуванні національної ідентичності (Role of language in the national identity format). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія», (Вип. 18), - с. 77-79.

48. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М., 2004. – 477 с.
49. Кларк, Уолтер Ван Тилберт. Случай у брода / Уолтер Ван Тилберт Кларк. [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/chapter.php/133275/36/Prizraki_bizonov._Amerikanske_pis_ateli_o_Dal'nem_Zapade.html
50. Колісниченко А. В. Міфопоетика творчості Гарта Крейна: дис. канд. філол. наук: 10. 01. 04 / Колісниченко Анна Віталіївна; М-во освіти і науки України, Нац. Дніпровський ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпро, 2017. – 174 с.
51. Колісниченко А. В. Першостихії як засіб гармонізації художнього простору поеми Гарта Крейна «Міст» / А. В. Колісниченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Філологія, 2016 – Вип. 22. – С. 70-72.
52. Корабльова Н.С. Багатовимірність рольової реальності: ролі і маски – лик і личина / Надія Степанівна Корабльова- Харків: ХНУ, 2000.- 288с.
53. Коренева М.М. Литература XVIII в. Введение /М.М.Коренева // История литературы США. Т.І. Литература колониального периода и эпохи Войны за независимость XVII-XVIII в. – М.: Наследие, 1997. – С. 329-349.
54. Кременецькі компаративні студії : [науковий часопис / ред.: Чик Д.Ч., Пасічник О.В.]. -- 2016. -- Вип. VI. Т. I.-- С. 307-317.
55. КрючковаТ.Б. Языковая политикан реальность [Текст] /Т.Б. Крючкова // Вопросы филологии. — 2010. — №1 (34). — С. 30-39.
56. Кудашев И.С. Проектирование переводческих словарей специальной лексики / Игорь Сергеевич Кудашев. – Helsinki : Helsinki University, 2007. – 445 с. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 16. № 1. 2013.
57. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції / М. А. Кун. – К., 2013. – 229 с.
58. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. / О.М. Куць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Карамзіна, 2004. – 275 с.
59. Ламур, Луис. Как был покорен Запад / Луис Ламур. [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1994. - Режим доступу http://loveread.ec/view_global.php?id=6214

60. Логан Джек. Железный мустанг / Джек Логан [электронный ресурс]. – Режим доступа - <https://libking.ru/books/adv-/adv-western/439780-dzhek-logan-zheleznyu-mustang.html>
61. Лотман Ю. Театральный язык и живопись (К проблеме иконической риторики) / Ю.Лотман // Статьи по семиотике культуры и искусства. – Санкт-Петербург, Гуманитарное агентство «Академический проект», 2002. – 551 с.
62. Макмуртри Лэрри. Одинокий голубь / Лэрри Макмуртри. [электронный ресурс]. – Режим доступа <https://www.e-reading.club/book.php?book=99588>
63. Марчук Ю. Н. Действующие системы машинного перевода и автоматические словари / Ю. Н. Марчук // Машинный перевод и автоматизация информационных процессов : [сб. ст.]. – М. : Наука, 1979. – Вып. 3. – 70 с.
64. Маслова В. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие / В.Маслова. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск: ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
65. Медвідь Ф. Взаємозв'язок національної і релігійної ідеї в контексті релігійно-духовного життя України / Ф. Медвідь // Вісник УАДУ. – 2003. – № 1. – С. 364.
66. Мифы индейцев Южной и Северной Америки. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.lib.ru
67. Михед Т.В. Пуриганська традиція і література Американського Ренесансу: 1830-1860 / Т.В.Михед. – К.: Знання України, 2006. – 344 с.
68. Морковкин В. В. Типология типологических словарей / В. В. Морковкин // *Vocabulum et vocabularium*. – Харьков : Изд-во Харьковского ун-та, 1994. – Вып. 1 – С. 13–23.
69. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії / Артем Амвросійович Москаленко. – К. : Державне учбово-педагогічне в-во “Радянська школа”, 1961. – 164 с.
70. Нации и национализм / Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др; Пер с англ. и нем. Л. Е. Переяславцевой, М. С. Панина, М. Б. Гнедовского — М.: Практис, 2002. — 416 с.
71. О.Шостак Опозиція «Свій-Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америки/ О.Г.Шостак// Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2017. -- №1 (25). – С.137-143.

72. Овсянико-Куликовский Д. Н. Психология национальности / Д. Н. Овсянико-Куликовский. – СПб., 1922. – 188 с
73. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. – Львів: “Фенікс”, 1995. – 46 с.
74. Ожегов С. И. Лексикология. Лексикография. Культура речи / Сергей Иванович Ожегов. – М. : Высшая школа, 1974. – 352 с.
75. Паламарчук Л. С. Українська радянська лексикографія / Леонід Сидорович Паламарчук. – К. : Наукова думка 1978. – 201 с.
76. Паунд Эзра. Стихотворения и избранные Santos / Эзра Паунд. – М.: СПб, 2003. – 887 с.
77. Пачковский Ю. Ціннісно-професійний контекст світоглядних орієнтацій студентської молоді (досвід українсько-польського соціологічного дослідження) / Ю. Пачковский // Український соціологічний журнал. – 2009. – № 1-2. – С. 79–94.
78. Полюга Л. Проблеми української лексикографії в освітньому процесі / Л. Полюга // Українська мова в освіті : [матеріали Всеукр. наук. конф. “Українська мова в освіті”]. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 141–153.
79. Рибалко М.-М. Функціонування танго-дискурсу в сучасних англійських фільмах / М.-М.Рибалко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво національного університету «Острозька академія». – Вип. 30. – 2012. – С. 309—312.
80. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди / Еразм Роттердамський. — К.: Основи, 1993. — 319 с.
81. Серякова І. Магія невербальної комунікації. Навч. посібник / І.Серякова. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 95 с.
82. Сімонок, В. П. (2016). Запозичена лексика в українській мовній картині світу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація, (2), 96-102.
83. Слово і час. – 2009. №11. – С. 68-74.
84. Сокурская Л. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода / Л. Сокурская : монографія. – Харьков : Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, 2006. – 576 с.
85. Соломоник А. парадигма семиотики: Очерки по общей семиотике / А. Соломоник. – М.: Издательство ЛКИ, 2011. – 336 с.
86. Ставицька Л. Український жаргон: Словник. – К., 2005. – 496 с.

87. Стукалин Ю.В. «Первая энциклопедия Дикого Запада – от А до Z»: Яуза, Эксмо; Москва; 2014. – С. 259.
88. Тараненко О. О. Новий словник української мови (Концепція та принципи укладання словника) / Олександр Онисимович Тараненко. – К. : [б. в.]; Кам'янець-Подільський : [б. в.], 1996. – 172с.
89. Терентьев Ф. Самюэль Хантингтон. Кто мы? Вызовы американской идентич-
90. Терещенко К.В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості / К.В. Терещенко // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – Вип. 1(2). – С. 392–399. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2010_1%282%29_47.
91. Ткаченко Є.В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Є.В. Ткаченко. – Х., 2009. – 19 с.
92. Фишман Д. Сегодняшние споры между примордиалистами и конструктивистами : связь между языком и этничностью с точки зрения ученых и повседневной жизни / Джошуа Фишман // Логос. – № 4 (49). – 2005. – С. 132–140.
93. Фокс Норман. Злые земли / Норман Фокс. [электронный ресурс]. – Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php?book=60264>
94. Харицька С.В. Гендерні мовні маркери у лінгвістиці політичного дискурсу / С Харицька // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць. – К.: Університет «Україна», 2018. – Вип. 37. – С. 90–94.
95. Харченко Л. Міфотворчість як дієвий чинник суспільно-політичного життя / Л. Харченко // Вісник Львівського університету. – Серія «Філософські науки». – Вип.5. – Львів, 2003. – С. 199-207.
96. Хобсбаум, Э. Р. И. К. (2005). Все ли языки равны? Язык, культура и национальная идентичность. логос, (4), 49.
97. Чередник, Ю. (2010). Мовне планування як складова державної мовної політики: теоретико-методологічний аспект. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dums/2010_1/10cymtma.pdf.

98. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія/ Б.С.Черкес. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. - 268с.
99. Шевченко О.В. Формування національної ідентичності як компонента Я-образу особистості / О.В. Шевченко // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К., 2003. – С. 409–420.
100. Шерман Алекси. Коренные народы Черепашьего острова, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://indigenous.jimdo.com>
101. Шостак О. «Иронический китч как способ выявления национальной идентичности» / О.Шостак //Revitalize Hotnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Vrnо, 2015 – С.255-263.
102. Шостак О. «Опозиція «Свій – Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америка/О.Шостак // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (25). – К.: НАУ, 2017. – С.137-143.
103. Шостак О. «Постмодерний кітч як шлях до вияву національної ідентичності у творчості Джералда Візенора» / О.Шостак //Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.34. – К.: 2016. – С.244-257.
104. Шостак О. Втілення ідеї всеєдності у романі «Сади в дюнах» Леслі Мармон Сілко/ О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2013. – Вип.28. – С.295-311.
105. Шостак О. Вчення про священне коло як шлях до подолання національного травматичного синдрому у творчості американських та канадських письменників індіанського походження/ О.Шостак// Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транс культурні виміри: зб.наук.праць. – К.:Вид. центр КНЛУ,2015. – С.613-623.
106. Шостак О. Г. Життя як подолання больового синдрому у романах американських письменників корінного походження / О. Г. Шостак // Американські та британські студії: мовознавство, літературознавство, міжкультурна комунікація: Збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К.: Талком, 2016. – С. 74-84.

107. Шостак О. Г. Идеологема національної свідомості у творчості письменників індіанського походження / О. Г. Шостак // Літературознавчі студії. – Вип. 19, Ч. 2. – К., 2007 – С. 251-259
108. Шостак О. Гендерна ідентичність корінних жителів Північної Америки/ О.Шостак// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X міжнародної наукової конференції. (Острог, 18–19 травня 2017 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – Вип. 19. – С.34-51.
109. Шостак О. Кохання як імперський захват (на прикладі романів Н.Скотта Момадея «Дім створений із світанку» та «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена) / О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип.32. – С.201-217.
110. Шостак О.Г. Просторова ідентичність Черокі у романі Діани Глансі «Відштовхуючи ведмеда. Роман про стежину сліз» / О. Шостак/ Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К. : Талком, 2018. – С.68–71.
111. Щерба Л. В. Опыт общей теории лексикографии / Лев Владимирович Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л. : Наука, 1958. – 182 с.
112. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба. – Л. : Наука, 1974. – 428 с.
113. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде / [Перевод В. Большаков]. – М.: «Инвест ППП», 1995 – 236 с.
114. Altugan, A.S. (2015). The Relationship between Cultural Identity and Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, p. 1159-1162. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.161>
115. Broker, Ignatia. *Night Flying Woman. An Ojibway Narrative* / Ignatia Broker. – St.Paul: Borealis Books, 1983. – 135 p.
116. “How to become a producer in Hollywood?” (“Kak stat’ produserom v Gollivude: Vypusknitsa MGU Ol’ga Lesnova s uspekhom rabotaet v sviataia sviatykh amerikanskoj kinoindustrii), *Russkie v Amerike*, выпуск 3, 2016, pp. 62-65.
117. Alexie Sherman. *The Toughest Indian in the World*. Grove Press, 2000.

118. Alexie Sherman "Smoke Signals" A Screenplay/ Sherman Alexie. – New York: Hyperion, 1998. – 179 p.
119. Alexie Sherman "The Lone Ranger and Tonto FistFight in heaven"/Sherman Alexie. – New York: Harper Perennial, 1994. – 223 p.
120. Alexie Sherman. Interview "The Gardian"/ [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
121. Ammon U. Language conflicts in the European Union [Text] / U. Ammon // International Journal of Applied Linguistics. — 2006. — Vol. 16. — No. 3. — P.319-338.
122. Bakmand B. National language planning, why (not)? / B.Bakmand // Intercultural Communication. Berlin / New-York : Mouton de Gruyter, 2000 – April. – issue 3. – P.404 – 1 634. – Access mode : www.immi.se/intercultural.
123. Barbour S. Language and Nationalism in Europe. Oxford University Press, 2000. P. 83. Burke P. // URL: <http://terrain.revues.org/3142> (дата обращения: 10.02.2012).
124. Belin, Esther G. From the Belly of My Beauty. University of Arizona Press, 1999.
125. Bercovitch, S. Preface / Sacvan Bercovitch // Reconstructing American Literary History / Ed. S. Bercovitch. – Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1986. – P.VII-X.
126. Bercovitch, S. The Problem of Ideology in American Literary History / Sacvan Bercovitch // New Literary History. – # 12, 1986. – P. 635-664.
127. Bercovitch, S. The Rites of Assent: Transformations in the Symbolic Construction of America / Sacvan Bercovitch. – N.Y. & L.: Routledge, 1993. – 432 p.
128. Bland, Jared. Joseph Boyden Tackles Native Torture, Colonial Amnesia and Ongoing Racism [Электронный ресурс] :// The Globe and Mail , 26 March, 2017 Режим доступа: <https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/joseph-boyden-tackles-native-torture-colonial-amnesia-and-ongoing-racism/article14308176/>
129. Boyden, Joseph. The Orenda. – Toronto: Penguin, 2014. – 490 p.
130. Bruyneel, Kevin. The Third Space of Sovereignty. The Postcolonial Politics of U.S.-Indigenous Relations. – Minneapolis-London: University of Minnesota Press, 2007. – 319p.

131. Burstyn D. Amerykantsy: Natsyonal'nyj opyt: Per. s anhl. Avt. posleslov. Shestakov V.P.; Komment. Baldytsyna P.V. – M.: Yzd. hruppa «Prohress» - «Lytera», 1993. – 624s.
132. Chovancova K. Tolérance (des différences), purisme et politique linguistique en Slovaquie et en France // URL: http://www.sens-public.org/IMG/pdf/SensPublic_DossierEurope_MZazrivcova.pdf (дата об-ращення: 02.02.2012).
133. Collins dictionary (n.d). Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/success>
134. Crane H. Complete Poems and Selected Letters and Prose of Hart Crane / Hart Crane. – New York: Garden City, 1966. – xvii, 302 p.
135. Crane H. The collected poems of Hart Crane. / Hart Crane // Edited with an introduction by Waldo Frank. – New York: Liveright publishing corporation, 1933. – xxxiv, 179 p., ill.
136. D’Haen, Th. How Many Canons Do We Need? World Literature, National Literature, European Literature / Theo D’Haen // The Canonical Debate Today: Crossing Disciplinary and Cultural Boundaries / Ed. by L.Papadima, D. Damrosch, T. D’Haen. – Amsterdam, N.Y. : Rodopi, 2011. – P.19 - 37.
137. De Swaan A. The language predicament of the EU since the enlargements // Sociolinguistica. 2007, № 21.
138. Elliott, E. Those Irrepressible Puritans: Canon War Survivors / Emory Elliott // Пуританська традиція в літературі США. – К.: Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, 2004. – С. 17-35.
139. Emerson, Gloria. At the Hem of the Lowest Clouds: Meditations on Navajo Landscapes. School of American Research Press, 2003.
140. Encyclopedia of Contemporary Literary Theory. Approaches, Scholars, Terms / gen. ed. Irena Makaryk. – Toronto: University of Toronto Press, 1994. – 656 p.
141. Erman Akilli – Federico Donelli, “Reinvention of Turkish Foreign Policy in Latin America: The Cuba Case”, Insight Turkey, Vol. 18, No. 2, (Ankara: SETA, 2016), pp. 161-181.
142. Erman AKILLI, (ed.) Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar, Nobel Yayınları, 1st Edition, Ankara, Turkey, 2016. (a)
143. Erman AKILLI, Türkiye’de Devlet Kimliği ve Dış Politika, Nobel Yayınları, 2nd Edition, Ankara, Turkey, 2016. (b)
144. Foran, Charles. Joseph Boyden mines Canada’s bloody past for surprising spirituality Racism [Електронний ресурс] :// The Globe and

Mail , 26 March, 2017 Режим доступа:
<https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/book-reviews/joseph-boyden-mines-canadas-bloody-past-for-surprising-spirituality/article14169831/>

145. Gomez, Adrian. "Daughter's Documentary Celebrates Momaday's Life."

The Albuquerque Journal. "Life in New Mexico." Sunday October 15, 2017. 5

Momaday, N. Scott. *Again the Far Morning: New and Selected Poems*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2011.

In the Bear's House. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1999.

The Man Made of Words: Essays, Stories, Passages. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1997.

146. Momaday, N. Scott and Yuri Vaella *Meditations After the Bear Feast: The Poetic Dialogues of N. Scott Momaday and Yuri Vaella*. Alexander Vaschenko and Claude Clayton Smith, eds. Brunswick, Maine: Shanti Arts Publishing, 2016.

147. Gordon, Andrea. *Joseph Boyden on The Orenda, His Latest Giller-Nominated Novel* [Электронный ресурс] :// Toronto Star, 17 Sept. 2013

Режим доступа:
http://www.thestar.com/entertainment/books/2013/09/17/joseph_boyen_on_the_orenda_his_latest_gillernominated_novel_interview.html.

(accessed June 17, 2017).

148. Hammer L. *Hart Crane and Allen Tate: Janus-Faced Modernism / Langdon Hammer*. – Princeton: Princeton University Press, 1993. – xviii, 277 p.

149. Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. – New York: Simon and Schuster.

150. Inderjeet Parmar and Michael Cox (ed.), *Soft power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives* (London/New York: Routledge, 2010).

151. Irwin J. *Hart Crane`s Poetry: «Appollinaire lived in Paris, I live in Cleveland, Ohio» / John Irwin*. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2011. – xiv, 424 p., ill.

152. Iverson, Peter, ed. "For Our Navajo People:" *Diné Letters, Speeches & Petitions 1900 – 1960*. University of New Mexico Press, 2002.

153. Javadi, A. & Javadi, M. (2008) National identity and globalization. A survey among undergraduate students in Islamabad and Gilanegharb cities (Iran). *Informacijos Mokslai*, p. 112-120. Retrieved from <http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/viewFile/3379/2447>.
154. Joseph J. E. Identity and Language / J. E. Joseph // *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd ed., ed. by Keith Brown. – Vol. 5. Oxford : Elsevier, 2006. – P. 486–492.
155. Joseph Nye Jr and John D. Donahue (ed.), *Governance in a Globalizing World* (Washington: Brookings Institution Press, 2000).
156. Joseph Nye Jr, “Public Diplomacy and Soft Power”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616 (2008b).
157. Joseph Nye Jr, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990)
158. Joseph Nye Jr, *Soft power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).
159. Joseph Nye Jr, *The Powers to Lead* (Oxford: Oxford University Press, 2008a).
160. Kawano, Kenji. *Warriors: Navajo Code Talkers*. Northland Publishing, 1990.
161. Kellough, R.D., & Kellough, N.G. (2008). *Teaching young adolescents: Methods and resources for middle grades teaching* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill Prentice Hall.
162. Kent, Kate Peck. *Navajo Weaving: Three Centuries of Change*. School of American Research, 1985.
163. King, Haysn. “The Orenda” Faces Tough Criticism from First Nations Scholars” [Електронний ресурс] :// CBC News, 7 Mar.2014
Режим доступа: <http://www.cbc.ca/news/aboriginal/the-orenda-faces-tough-criticism-from-first-nations-scholar-1.2562786>. (accessed June 17, 2017).
164. Kocot Monika “The games with kitsch in the works of Sherman Alexie and Tomas King” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cambridgescholars.com/download/sample/61815>
165. Korzewski, M. (2005). O tolerancji w społeczeństwie i prawie holenderskim [About the Tolerance among Society and Dutch law]. – Krakow: Zakład Wydawniczy “NOMOS”.
166. Lair, M. *Redcoat Theater: Negotiating Identity in Occupied Philadelphia, 1777-1778* /Meredith Lair // William Pencak (ed)

- Pennsylvania's Revolution. – University Park: Pennsylvania State UP, 2010. – P. 192-210.
167. Larkin, E. What is a Loyalist? The American Revolution as Civil War / Edward Larkin // *Common-Place*. 2007. V. 8. № 1. Электронне джерело. Режим доступу: URL: <http://www.common-place.org/vol-08/no-01/larkin>. Загол. з екрану.
168. Larson C. *American Indian Fiction*. Albuquerque: Univ. of New Mexico Press, 1978.
169. Lauter, P. *From Walden Pond to Jurassic Park: Activism, Culture, and American Studies* / Paul Lauter. – Durham & L.: Duke Univ. Press, 2001. – 304 p.
170. Lauter, P. Introduction / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. Paul Lauter. – Lexington, Mass.: D.C.Heath & Co, 1990. – P. XXXV – XLVIII.
171. Lauter, P. Preface / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. P.Lauter. – 4th ed. – Boston-N.Y.: Houghton-Mifflin, 2002. – P.XXV-XLIII.
172. Lee, Lloyd L., ed. *Diné Perspectives: Revitalizing and Reclaiming Navajo Thought*.
173. Levine, L. *The Opening of the American Mind: Canons, Culture, and History* / Lawrence Levine. – Boston: Beacon Press, 1996. – 240 p.
174. Lewis R. *The poetry of Hart Crane. A Critical study* / Richard Lewis. – Princeton: Princeton University Press, 1967. – xiii, 426 p.
175. Mather, Christine. *Native America: Arts, Traditions, and Celebrations*. Clarkson Potter/Publishers, 1990.
176. Matthiessen, F.O. *American Renaissance: Art and Expression in the Age of Emerson and Whitman*/ F.O. Matthiessen // N.Y.: Oxford UP, 1941; rpr. 1969. – 720 p.
177. Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization* (Glencoe: The Free Press, 1967), trans. by A. M. Henderson and Talcott Parsons.
178. McNulty D. *A Study of the Influence Affecting Hart Crane/Dorothy McNaulty*. – Chicago: Loyola University Press, 1944. – 92 p.
179. Messmer, M. *Reading National American Historiography Internationally*/ Marietta Messmer // *Comparative Literature*. – № 52:3. – 2000. – P.193-213.
180. Millett, K. *Sexual Politics* / K. Millett. – Garden City, NY: Doubleday Press, 1970. – 397p.

181. Modiano, M. A new variety of English [Текст] / Marko Modiano // English Today. – 2001. – No 68. – pp. 13–16.
182. Modiano, M. Euro-Englishes [Текст] / Marko Modiano // Kachru, Braj B., Yamuna Kachru, Cecil L. Nelson, eds. The Handbook of World Englishes. (Blackwell Handbooks in Linguistics). – Oxford: Blackwell, 2009. – pp. 223–239.
183. Momaday, N.Scott. The House Made of Dawn :[novel] / N. Scott Momadey. – N.Y.: Harper&Row, 1968. – 212 p.
184. Morris, Irvin. From the Glittering World: A Navajo Story. University of Oklahoma Press, 1997.
185. Öktem, K. 2012. “Projecting Power: Non-Conventional Policy Actors in Turkey’s International Relations.” In Another Empire? A Decade of Turkey’s Foreign Policy Under the Justice and Development Party, edited by Kerem Öktem, Ayse Kadioglu, and Mehmet Karli, 86-87. Istanbul: Istanbul Bilgi Universitesi Yayinlari.
186. Philip Seib (ed.), Toward a New Public Diplomacy (New York: Palgrave MacMillan, 2009).
187. Renan, Ernst “Qu’est-ce qu’une nation?” In Nationalism. Ed. By John Hutchinson and Anthony D.Smith. – Oxford: Oxford University Press. – P.17-19.
188. Rex J. Ethnic Minorities in the Modern Nation State: Working Papers in the Theory of Multiculturalism and Political Integration. - N.Y.: Palgrave, 1996.
189. Richard C. Snyder, Burton Sapin, Valerie Hudson and H. W. Bruck, Foreign Policy Decision-Making, Revisited, New York, Palgrave Macmillan, 2003.
190. Richardson, Gladwell. Navajo Trader. University of Arizona Press, 1986.
191. Robert Dahl, “Power”, International Encyclopedia of the Social Sciences - Vol. 12 (New York: Collier-Macmillan, 1968).
192. Saint Katheri and Native American Catholics [Электронный ресурс] :// PBS. Religiln and Ethnic Newsweekly, Nov.15, 2015 Режим доступа:
<http://www.pbs.org/wnet/religionandethics/2015/11/13/november-13-2015-saint-kateri-and-native-american-catholics/27910/> (accessed Jan 15, 2018).

193. Silko, Leslie Marmon Gardens in the Dunes/Leslie Marmon Silko. - Scribner Paperback Fiction Published by Simon and Schuster, 1999. – 480 p.
194. Silko, Leslie Marmon. Almanac of the Dead :[novel] / Leslie Marmon Silko. – N.Y.: Simon and Schuster, 1991. – 763p.
195. Smith, A.D. (2004). History and National Destiny: Responses and Clarifications. Nations and Nationalism, 10 (1/2), p. 195-209. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.2004.00163.x>
196. Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998. / Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998.
197. Spears M. Hart Crane / Monroe Spears. – Minnesota: University of Minnesota, 1965. – 48 p.
198. Stukalyn Yu.V. «Pervaia entsyklopedyia Dykoho Zapada – ot A do Z»: Yauza, Eksmo; Moskva; 2014. – S. 259.
199. Tapahnso, Luci. Sáanii Dahataal: The Women are Singing. Poems and Stories. University of Arizona Press, 1993.
200. Tapahnso, Luci. “For More than 100 Years, the U.S. Forced Navajo Students into Western Schools. The Damage is Still Felt Today.” Smithsonian Magazine, July 2016.
201. Tarik Oğuzlu, ”Soft power in Turkish foreign policy”, Australian Journal of International Affairs, Vol. 61, No. 1 (2007).
202. Tate A. Reactionary Essays on Poetry and Ideas / Allen Tate. – New York: Scribner`s, 1936. – xii p., 2 I., 3-240 p.
203. The Columbia Literary History of the United States. – N.Y.: Columbia Univ. Press, 1988. – 1263 p.
204. ТІКА, “Україна. Проекти та заходи”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tika.gov.tr/upload/2015/Prestij%20Eserler/Ukrayna-kitapcik.pdf> (дата звернення 30.06.2018).
205. ІКА, Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2016, (accessed) 05.01.2018, <http://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporlar%20C4%B1/2016/T%C3%BCrkiye%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu%202016.pdf>
206. Vaschenko A.V. Frontyr / A.V. Vaschenko // Ystoriya lyteratury SSHa / [Red. kol. Ya.N. Zasurskyj, M.M. Koreneva, E.A. Stetsenko]. – М. : «Nasledye», 1999. – Том II : Lyteratura epokhy romantyzma / [Red. kol. 2-ho toma :A.M. Zverev, M.V. Tlostanova]. – S. 349–375.

207. Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons (ed.), Handbook of International Relations (Los Angeles/London: SAGE, 2013),
208. Weyhing, Richard. Joseph Boyden. The Orenda // Studies in American Indian Literatures. – 2015. - Vol.27. No2 (Summer). – P.102-105.
209. Wheeler, Jordan. Brothers in Arms : [3 novellas] /. Jordan Wheeler – Winnipeg, Manitoba: Pemmican Publications, Inc.,1989. – 223p.
210. Woodard, Charles L. Ancestral Voice: Conversations with N. Scott Momaday. Lincoln: University of Nebraska Press, 1989.